

Eeva Pekkala
YH1 Suomalainen yhteiskunta
Essee
8.11.2016

Viime aikoina on noussut kohutasolle monta uutista, joissa tosiasia ja tiedon totuusarvo on heitetty romukoppaan ja sen paikalle ovat nousseet klikkiotsikointi, harhaanjohtavat päätelmät ja jopa valehtelu. Onko media unohtanut tehtävänsä tiedon välittäjänä, vai onko se muuttanut muotoaan mehukkaimpien juorujen luojaksi?

Sanalla media viitataan kanaviin, joilla välitetään tietoa yhteiskunnassa taholta toiselle. Esimerkiksi kansalaiset saavat tietoa eduskunnassa tapahtuneista keskusteluista uutisten kautta. Mediaa on kutsuttu vallan vahtikoiraksi, sillä se valvoo vallankäyttäjiä tuoden esiin epäkohtia ja vääryyksiä. Nykyisen sosiaalisen median eli somen aikana jokainen ihminen pystyy luomaan ja välittämään sisältöä ja tietoa, eikä enää vain olla näiden vastaanottajana. Tämä on aiheuttanut mullistuksen perinteisissä medioissa: valta on siirtynyt vallan vahtikoiralta entisille vallankäytön kohteille. Perinteisen tiedonvälityksen aikana media päätti mitä tietoa välitetään. Tiedon siirtymistä pystyttiin valvomaan ja kontrolloimaan, ja siihen pystyttiin vaikuttamaan myös median ulkoisilta tahoilta. Nyt tiedonvälitys ei ole kenenkään käsissä, vaan ihmiset itse päättävät, mitä somessa jakavat, mitä lukevat ja mitä kirjoittavat. Uudella median aikakaudella ongelmaksi nouseekin tiedon todenpitävyys. Koska kukaan ei kontrolloi tietoa, ei miltä tahansa internetsivulta, blogista tai edes Wikipediasta luettua tietoa voi pitää paikkansapitävänä. Myös valheellista tai vääristettyä tietoa levitetään oikeana tietona.

Lokakuussa on tapahtunut kaksi erillistä tapausta, jolloin media on vaikuttanut väärää tietoa ja jopa vihaa lietsovalla tavalla tiedonvälitykseen. Alkukuusta levisi ”tieto”, että Aluehallintovirasto, joka hoitaa muiden muassa lainsäädännön valvontaa, on kieltänyt cocktail-sanan käytön mainonnassa ja tiedottamisessa. Jyväskyläläisen ravintoloitsijan mukaan on vaikea toimia anniskeluravintolana ilman, että kuluttajille saa ilmaista, millaisesta ravintolasta on kyse. Suomessa kun ei väkeviä alkoholijuomia saa mainostaa edes epäsuorasti. Uutista jaettiin viikonlopun aikana runsaasti. Ongelmaksi nousikin, että viranomaiset eivät olleet viikonloppuna tavoiteltavissa, ja oikea tieto medialle saatiin vasta maanantaina. Aluehallintoviraston virkailijan mukaan kyse oli väärinkäsityksestä – ravintolaa oli ohjattu poistamaan yrityksen Facebook- ja internetsivulta yksittäisten cocktailien kuvailut, koska ne

sisälsivät epäsuoraa väkevien alkoholijuomien mainontaa. Totta on, että Suomen alkoholilaki on tiukka. Median tehtävä, eli tarkistetun ja todenmukaisen tiedon välitys, ei tässä toteutunut, vaan päinvastoin välitti otsikossaan ristiriitaista sisältöä uutiseen nähden. Iltalehti otsikoi maanantaina, että *Sääntö-Suomi nöyrytyi: Cocktail-sanaa saa käyttää jatkossakin*, vaikka itse uutisessa kirjoitettiin ettei cocktail-sanan käyttöä oltu kielletty alun perinkään.

Toinen samanlainen kohu syntyi, kun opetusministeriö julkaisi oppaan *Tasa-arvotyö on taitolaji*, jossa tähdätään sukupuolten tasa-arvon edistämiseen peruskoulussa. Nyt-lehti otsikoi verkkojulkaisussaan *Kouluissa ei pitäisi enää turhaan puhutella ihmisiä tyttöinä ja poikina*, ja uutisen sisällössä painottaa että sukupuoliin liitetyt stereotypiat voivat aiheuttaa ahdistusta ja mielenterveys- ja päihdeongelmia niille, joille oma sukupuoli-identiteetti ei ole itsestäänselvyys. Fyysinen ulkonäkö kun ei aina vastaa henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan. Samalla pyrittiin vaikuttamaan sukupuolistereotypioihin, joita koulumaailmassa viljellään. Tytöt ovat ahkeria ja tarkkoja, pojat villejä ja luovia. Oppaassa opettajia rohkaistaan kohtaamaan oppilas yksilönä, ei sukupuolensa kautta. Missään vaiheessa sanojen ”tyttö” ja ”poika” käyttämistä ei kielletty, vaikka Iltalehti näin otsikoikin: *Opetushallitus: Pojat eivät ole poikia ja tytöt tyttöjä - ensi vuonna kouluissa saa puhutella vain nimillä*. Uutisessaan Iltalehti toteaa, että opetushallituksen ohjeita seuraamalla Suomen kouluissa ei ensi vuoden alusta alkaen tytöt eivät ole tyttöjä ja pojat poikia. Jo samana iltapäivänä Iltalehti kirjoittaa aikaisemman tekstinsä kumoavan otsikon, *Opetushallitus: Kukaan ei kiellä kutsumasta poikia ja tyttöjä pojiksi ja tytöiksi*. Uutisessa opetusneuvos Satu Elo linjaa, että opasta on väärinymmärretty ihan olan takaa. Tässä esimerkissä mediaa edustava Iltalehti aiheutti lähteitään väärin käyttämällä kohun, jolla varmasti sai paljon klikkauksia sivulleen, ja samalla välitti täysin valheellista tietoa.

Perinteisen median valta-asema on murtunut, ja se on aiheuttanut monenlaisia kasvukipuja kohti modernia ja nykypäiväistä somea. Kun kansalaiset ovat siirtyneet tiedon vastaanottajista tiedon luojiksi ja välittäjiksi, ei perinteiselle medialle sellaisenaan ole enää sijaa. Uutissivustot eivät kuitenkaan kokonaan ole merkitystään menettäneet, ja kilpailevat jatkuvasti markkinoita valtaavan sosiaalisen median kanssa samoista lukijoista. Erityisesti kaupallinen media sortuu klikkiotsikointiin mutta myös valheellisen tiedon välittämiseen voitto tavoitteenaan. Olisikohan aihetta muistuttaa mediaa sen alkuperäisestä tehtävästä ja tavoitteista, kuten journalistiliitto itse ohjeissaan linjaa: otsikolle on löydettävä sisällöllinen

kate, tiedot on tarkistettava mahdollisimman hyvin, pyrkimys totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen, olennainen virhe on korjattava hyvin, ja niin edelleen. Kansalaisen tehtäväksi jääkin aktiivisen osallistumisen ohella lähdekritiikin hallitseminen. Ei riitä että jakaa itseään kiinnostavat uutiset Twitterissä ja Facebookissa, vaan on kyettävä arvioimaan tiedon oikeellisuus. Harmillista on, että myös perinteisesti luotettavina pidettyjen medioiden sisältöihin ja julkaisuihin on suhtauduttava harkinnalla – mikään tieto ei enää ole varmaa.

Lähteet:

Forum 1. Suomalainen yhteiskunta (2016), s. 108-113.

Iltalehti. Uutinen. Opetushallitus: Pojat eivät ole poikia ja tytöt tyttöjä - ensi vuonna kouluissa saa puhutella vain nimillä. (2016)

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016101822479376_uu.shtml. Viitattu: 23.10.2016

Iltalehti. Uutinen. Opetushallitus: Kukaan ei kiellä kutsumasta poikia ja tyttöjä pojiksi ja tytöiksi (2016)

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016101822480918_uu.shtml. Viitattu 23.10.2016

Iltalehti. Uutinen. Sääntö-Suomi nöyrtyi: Cocktail-sanaa saa käyttää jatkossakin. (2016).

http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016101022442039_uu.shtml. Viitattu: 23.10.2016

Journalistiliitto. Journalistin ohjeet. (2011)

http://www.jsn.fi/ContentFiles/6/Sisaltosivut/Journalistin_ohjeet_ja_liite.pdf. Viitattu 23.10.2016

Kaleva. Uutinen. Ravintoloitsija Keskisuomalaiselle: Avi kielsi cocktail-sanan käytön.

<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/ravintoloitsija-keskisuomalaiselle-avi-kielsi-cocktail-sanan-kayton/740407/>. Viitattu: 23.10.2016

Noin viikon uutiset. Klikkiotsikot (2016)

<http://areena.yle.fi/1-3794303>. Viitattu: 8.11.2016

Noin viikon uutiset. Cocktail-gate. (2016)

<http://areena.yle.fi/1-3770429>. Viitattu 8.11.2016

Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Opetushallitus (2016).

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf. Viitattu 23.10.2016

Uusi Suomi. Blogikirjoitus. Kansanedustaja hämmästyí koulujen uutta suositusta: Oppilaita ei puhutella tyttöinä tai poikina – ”Naurettavan yliampuva”. (2016).

<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/206357-kansanedustaja-hammastyi-koulujen-uutta-suositusta-oppilaita-ei-puhutella-tyttoina>. Viitattu: 23.10.2016

Uusi Suomi. Blogikirjoitus. Timo Soini: ”Poikia ei saisi kutsua pojiksi eikä tyttöjä tytöiksi – Haloo, onko siellä pytingissä valot päällä?” (2016).

<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/206367-timo-soini-poikia-ei-saisi-kutsua-pojiksi-eika-tyttoja-tytoiksi-haloo-onko-siella>. Viitattu: 23.10.2016

Oma nimi
Kurssin nimi
Mikä teksti kyseessä
Kirjoituspäivä

Tekniset ohjeet:

- riviväli 2 (HUOM! Oma nimi -> riviväli 1)
- sivun reunukset 2,5 (joka reuna)
- fonttikoko 12
- fontti: calibri light
- tasaa molemmat reunat (Ctrl+J) ja lisää tavutus
- Uusi rivi alkaa sisennetysti (ei tyhjää riviä väliin)
- tiedoston nimi: oma nimi_kurssi_essee (esim. eeva_pekkala_YH1.9_essee)
- Kirjaa loppuun lähdeluettelo (ohjeet Pedassa)
- muista palauttaa teksti PDF-muodossa (tallenna nimellä tai vie -> PDF)

Esseen rakenne:

- Löytyy pedasta: <https://peda.net/p/eevapek/6-jakso/oltth/okilyt/ek>

Esseen ohjeet:

- Löytyy pedasta: <https://peda.net/p/eevapek/6-jakso/oltth/okilyt/3ekl>

Kirjoitusohjeet:

- Esseessä tulee olla huolellinen kirjoitusasu
- Pohdi mikä on esseesi tavoite: Jos haluat kertoa jostakin aiheesta, tulee sen olla kertomisen arvoinen. Lisäksi sinun tulee osoittaa omaa ajattelukykyäsi esseessä, eikä vain referoida lähteitä
- Miten tähän tavoitteeseen pääsee:
 - o kerro asiasisältö omin sanoin: älä kopioi internetistä tai kirjasta
 - o älä kirjoita liian tiiviisti tai luettelomaisesti
 - o käytä kirjoittamisen voimakeinoja: vertaile, liitä laajempaan kokonaisuuteen, luo omia oivalluksia, esitele useita näkökulmia, problematisoi
 - o HUOMIOI! Essee sisältää samanaikaisesti kirjoittajan omia ajatuksia, mutta on puolueeton.
 - Erityisesti sana ”Mielestäni” ei kuulu tieteelliseen tekstiin
 - o Omat ajatukset tässä tarkoittavat omia oivalluksia, oman ajattelutaidon näyttämistä ja kykyä irrottautua käyttämistään lähteistä

Pituudesta:

- Perusessee, missä aihe käsitellään kokonaisuutena mutta ei sisällä pohdintaa, on noin yhden sivun mittainen
- Essee jossa pohdinta alkaa näkyä, on yleensä 1½–2 sivua pitkä. HUOM! Pelkkä pituus ei määrittele esseen onnistumista. Opiskelija voi helposti jaaritella sivumitalla, ja ei saa luotua aiheesta kokonaisuutta

Kriteerit esseen arviointiin				
	Esseen rakenne	Esseen tietosisältö	Pohdinta	Lähteiden käyttäminen
4	Esseen rakenne ei ole ohjeiden mukainen.	On olematon tai kopioitu selkeästi lähteestä.	Ei sisällä pohdintaa	Kopioitu joko osittain tai suoraan lähteestä.
5–6	Esseen rakenne on ohjeiden mukainen tai osittain vajavainen.	On vajavainen tai kopioitu selkeästi lähteestä.	Ei sisällä pohdintaa / pohdinta on epäonnistunutta. Kirjoittaja ei näe eri näkökulmia, vaan näkee aiheen yksinkertaistetusti.	Lähteeseen nojataan vahvasti, ei kerrota omin sanoin.
7	Esseen rakenne on ohjeiden mukainen tai osittain vajavainen.	On riittävä, mutta ei yhdistele asioita toisiinsa, kokonaisuutta ei ymmärretty.	Ei sisällä pohdintaa / pohdinta on epäonnistunutta. Kirjoittaja ei näe eri näkökulmia, vaan näkee aiheen yksinkertaistetusti. Oma mielipide saattaa sekoittaa pohdintaan.	Lähdettä ei osata käyttää tai siihen nojataan muuten vahvasti.
8	Esseen rakenne on ohjeiden mukainen.	On riittävä, yhdistelee asioita osittain toisiinsa, kokonaiskuva on vajavainen.	Pohdintaa on jonkin verran. Eri näkökulmia vertaillaan vajavaisesti. Oma mielipide saattaa sekoittaa pohdintaan.	Lähde on hyvä taustatuki, mutta lähdekritiikki puuttuu.
9–10	Esseen rakenne on ohjeiden mukainen.	On riittävä, yhdistelee asioita toisiinsa (esim. eri oppiaineita, ajankohtaiset asiat) ja osoittaa ymmärtävänsä kokonaiskuvan.	Pohdinta on onnistunutta. Kirjoittaja osoittaa kykyä arvioida aihetta eri näkökulmista sekoittamatta omaa mielipidettään siihen.	Lähdettä on käytetty oikein, ja sovellettu siihen lähdekritiikkiä.

